

SUMMA

TÁRSADALMI RÉSZVÉTEL A 21. SZÁZADBAN – A KÖRNYEZETVÉDELMI CIVIL SZERVEZETEK ERŐSÖDÉSE A NYUGAT-BALKÁN ÁLLAMAIBAN

ROBERT ATKINSON – STEPHEN STEC

A konferencián elhangzott előadásában a társadalmi részvétel környezetvédelemben való érvényesülését vizsgálták. Általánosságban elmondható, hogy a civil részvétel erősödése, valamint azt ezt biztosító jogi feltételek egyre teljesebb körű kodifikálása figyelhető meg Délkelet-Európa országaiban is. Megvizsgálva a társadalmi részvétel jogszabályokban biztosított lehetőségeit, valamint az ezekhez kapcsolódó gazdasági eszközöket, a 21. századra vonatkozóan újabb ajánlások fogalmazhatók meg az érintett államok számára. Továbbra is hatékonyan érvényre kell juttatni a civil szervezetek döntéshozatali eljárásokban való részvételi jogát. A jogszabályokban foglalt állami közfeladatokat az állami szervek és intézményeik csak a civil non-profit szektorral együttműködve tudják a lehetőségeikhez képest a legjobban ellátni. A részvételi jog biztosítása mellett a civil szervezetek számos közfeladatot is átvállalnak az állami szervektől. Ehhez kapcsolódóan az államnak saját forrásaiból támogatnia kell a civil szervezeteket saját közfeladatainak minél hatékonyabb megvalósítása érdekében. Ugyanakkor a civil szervezetek további sajátos feladatot is ellátnak a közigazgatási rendszerekben: a közfeladatok átvállalásával párhuzamosan bizalmat kell kiépítsenek maguk és az állampolgárok között. A civil szervezet működésének, struktúrájának átláthatónak, ellenőrizhetőnek kell lennie, a felelősségi köröket is egyértelműen rögzítenie kell, továbbá az elért eredményeit is jól kell demonstrálnia a társadalom felé. A cél olyan társadalmi környezet, és az azt biztosító jogi háttér kialakítása, ahol az állami feladatokat részben átvállaló civil szervezetek a döntéshozatali folyamatokban hatékonyan részt vehetnek, kellő állami támogatásban részesülnek, és működésük áttekinthető és ellenőrizhető.

* * *

A NEMZETKÖZI KÖRNYEZETJOG ÉS MAGYARORSZÁG

BÁNDI GYULA

A cikk alapjául szolgáló előadás két részt tárgyalt: hazánk viszonyát a nemzetközi szerződésekhez, illetve a környezethez való jog nemzeti és nemzetközi szabályozásának rövid összevetését, mindkettőt közjogi szemmel. Hazánk több mint 60 nemzetközi környezetvédelmi egyezménynek részese, amelyek osztoznak a nemzetközi egyez-

mények hazai átvételével kapcsolatos problémákban. Ezekkel az Alkotmánybíróság több alkalommal foglalkozott, így kiemelt módon az átvétel formai kérdéseivel, illetve a visszaható hatály tilalmával. A környezethez való jog értelmezése az Európai Emberi Jogi Bíróság és az Alkotmánybíróság gyakorlatában egyazon évben kezdődött, számos hasonló következtetésre jutott, eltérő jogi alapon állva – az emberi jogok katalógusában ugyanis a környezethez való jog közvetlenül nem, csak analógiával jelent meg, míg hazánkban ennek alkotmányos alapjai vannak. A lényeg mindkét esetben az állam kötelezettségeinek hangsúlyozása.

* * *

GLOBÁLIS KÖRNYEZETJOG: KÖZÖS ÉRDEKEK ÉS A KÖZÖS ÉLETTERÜNK (ÚJRA)ALKOTÁSA

ELLEN HAY

A szerző a nemzetközi környezetjog globális környezeti joggá alakulásának vizsgálatára vállalkozott, amely a közösségi tér, a közterület újbóli megalkotására, újjászületésére vezet. A globális környezetjog kimozdult a nemzetközi jog államok közötti voltát állító paradigmából, s a közösségi tér kialakulásával olyan kérdéseket vet fel, mint a közhatalom gyakorlóinak legitimitációját és elszámolási kötelezettségét. A tanulmány elemzi a globális környezetjog természetét, bemutatja fogalmi rendszerét és a döntéshozatal folyamatát, két lényeges változást követve: az állam diszkrecionális működésétől a funkcionális működéséig, valamint a diszkrecionális állami döntéshozattól a globális intézmények diszkrecionális döntéshozatali jogköréig. Ugyanakkor az egyes nemzeti jogok számos lehetőséget találtak arra, hogy ezeket a változásokat megfogalmazzák, és normatív alapot kínáljanak a további változásoknak, amelyeket felhasználva további fejlődési lehetőséget teremthetünk a globális környezetjognak és a közösségi érdekeknek.

* * *

ÚJ TECHNOLÓGIÁK ÉS A TENGERI KÖRNYEZETTEL KAPCSOLATOS JOGI SZABÁLYOZÁS: NÉHÁNY LEGUTÓBBI FEJLEMÉNY

SAID MAHMOUDI

A tengerjogról szóló 1982-es ENSZ Egyezményhez vezető tárgyalások idején, az 1970-es években lényegében még semmiféle ismerettel nem rendelkezünk azon genetikai erőforrásokról, amelyeket a nemzeti jogalkotás hatókörén kívül eső tengerfenék rejt. Az 1980-as, majd '90-es években számtalan jelentős, tudományos projekt eredményeként kerültek napvilágra azok az egyedülálló teremtmények, amelyek több ezer méter mélyen az óceán vízszintje alatt élnek. Ezen, élő organizmusok képesek életben maradni szélsőségesen hideg, illetve meleg körülmények között is; ez az a tulajdonságuk, amely értékessé teheti őket a tudomány, a gazdaság, a gyógyszerészet,

vagy éppen a biológiai ágazat számára. Az elmúlt évtizedekben az ENSZ Közgyűlés keretein belül jelentős erőfeszítések történtek ezen erőforrások lényegének meghatározására és a lehetséges jogi szabályozás kereteinek kidolgozására. A technológia jó szolga, de rossz úr: új lehetőségek nyílnak a tudomány és a gazdasági fejlődés számára, egyúttal ugyanakkor eddig ismeretlen hatást gyakorolhatunk egy környezetre, amely az elmúlt évmilliók során érintetlenül nyugodott. A nemzetközi jogi szabályozásnak a jövőben erre a kihívásra kell választ találnia.

* * *

AZ EMBERISÉG KÖZÖS ÜGYE

DINAH SHELTON

Az emberiség közös ügye az egyének összességére vonatkoztatható. Ilyen értelmet tulajdoníthatunk az 1907-es Hágai Egyezmény preambulumban az ún. Martens-klauzulának, amely az emberiség törvényeire utal. Maga az emberi jogok kérdése is ezzel függ össze. Az emberiség közös ügye együtt értelmezhető, de nem azonosítható a közös öröksége gondolatával, hiszen ez nem kötött területhez, egy állam területén kívül is, de belül is értelmezhető. A nemzetközi egyezmények már régtől fogva tartalmazzak utalásokat a 'közös érdekekre', melyek között az emberiség közös ügye kifejezést az 1959-es Antarktisz Egyezmény tartalmazta. Később az Éghajlatváltozási Keretegyezmény is hasonlóan fogalmaz preambulumban. A környezetvédelmet tehát úgy értelmezhetjük, mint az emberiség közös érdekét, amely így megváltoztatja az állami szuverenitás hagyományos értelmezését. A 'közös ügy' gondolat értelmében az adott kérdés már nem egy állam joghatósága vagy érdekköre, hanem igényli a nemzetközi fellépést, illetve a jogalkotás, jogkövetés és jogérvényesítés új formáit. A *res communis* koncepció is ezt fejezi ki, illetve erős az összefüggés az *erga omnes* kötelezettségek irányában is. Mindehhez intézményi és eljárási garanciák kiépítése is szükséges, mint akár a társadalmi részvétel.

* * *

A HÁGAI NEMZETKÖZI BÍRÓSÁG DÖNTÉSÉNEK ALKALMAZÁSA A NAGYMAROSI VÍZLÉPCSŐ ÜGYÉBEN

SZABÓ MARCEL

Több mint tizenegy évvel a Nemzetközi Bíróság döntése még mindig nincsen egyértelmű jele a Magyar és a Szlovák Állam közötti megegyezésnek a nagymarosi vízlépcső ügyében. A cikk áttekinti a tárgyalási folyamat múltját és jelenlegi állását, valamint bemutatja a hágai döntés legfontosabb elemeit is, annak érdekében, hogy rávilágítson a máig megoldatlan probléma lényegére, amely súlyosan megterheli a magyar–szlovák kapcsolatokat.

* * *

ALEXANDRE-CHARLES KISS ÉS A KÖRNYEZETJOG

TULLIO TREVES

A cikk a Magyar származású világhírű nemzetközi jogász életének legfontosabb szakmai állomásain keresztül emlékezett meg a jogtudósról. Kiss Sándor elsősorban nemzetközi jogásként indult, és híressé vált a nemzetközi jog francia gyakorlatát bemutató könyveivel. Ezen az alapon állva az emberi jogok művelése felé fordult és a Strasbourg-i Emberi Jogi Intézet főtitkára volt 1980 és 1991 között, ahol számos Magyar nemzetközi jogász munkáját segítette. Legnagyobb műve mégis a nemzetközi környezetjog rendszerezett vizsgálata és elemzése lett, amelyben több mint három évtizeden keresztül játszott meghatározó szerepet. Első könyve e témában 1975-ben jelent meg, amelyet azóta számtalan követett. Ugyancsak több egyetemen tanította ezt a témát. A környezetjogon belül kiemelten foglalkozott az emberiség közös öröksége kérdéskörével, amelyről 1982 óta előadássorozatot tartott Hágában. Végezetül nem feledkezhetünk meg a joggyakorlatban játszott szerepéről sem, különösen a magyar fél jogi képviseléről a Gabcikovo–Nagymaros ügyben. A jelen konferencia társszervezőjeként megjelenő CEDE (A Környezetjog Európai Tanácsa) alapítója 1974-ben és elnöke haláláig. E tudós társaság élén a vízjog, tengerjog, közös örökség témákban alkotott kiemelkedőt.

* * *

VALUES WITHIN THE CONSTITUTION. FRAMEWORK OF NOTIONS

ANDRÁS ZS. VARGA

Besides its primary function to be basic law, the Constitution is supposed to hide a set of values governing not only the formal activities of Public Administration (or of the “State”) but which should influence the life of individuals, of the groups of people and of the society in general. These values are usually interpreted in the context of the 1989–1990 Transition understood as constitutional discontinuity. Discontinuity, its result: the (new) rule of law and their role in the explanation of the nature of constitutional values leads to the double conclusion that these values are historical (due to legitimacy or illegitimacy of state power) and universal (as they are values of law) in the same time. The historical origin of values emphasizes the inevitable role of the hypothetical subject of sovereignty: the “People” or the “Nation”, while their legal feature highlights the inviolability of fundamental rights and freedoms of individuals. The ‘natural’ tension between the nation and the individuals, or between solidarity and personal dignity can be dissolved by a third notion, the (social) subsidiarity. Since the Nation is who has its legal rules and not vice versa, solidarity, personal dignity and subsidiarity cannot be ignored when a new constitution is to be drafted.

* * *

THE IN FORO DOMESTICO EMERGENCE OF THE GENERAL PRINCIPLES
IN THE INTERNATIONAL LAW, AND THE ROLE OF THE EQUITY

BALÁZS SÁNDOR BOROS

The present essay analyzes the role and phenomena of the general principles of law in the international law; distinct spying the equity's role in the jurisdiction. To be alive to the concerning standpoints of the special literatures show – more or less – standard theory in our days, the aim of this writing certainly cannot be the exemplification of the relating legal suppositions, as those can usually be found in the school-books.

However, the intention on one hand is to give historical demonstration of the problems relating to the legal character of the general principles of law through the lesser-known socialist theories; while its goal is also to express the author's point of view about the content and form, namely the nature of “the general principles of the law recognized by the civilized nations”, by presenting the relevant feature of the legal principles, too.

* * *

SUR CERTAINES QUESTIONS CONCERNANT L'ABANDONNEMENT ET
L'OCCUPATION DES CHOSES DANS LE DROIT ROMAIN

JÁNOS ERDÓDY

En rapport avec les problèmes de *iactus missilium*, il est fort nécessaire d'examiner quelques sujets d'une manière plus approfondie : notamment l'occupation des choses, ainsi que l'abandonnement de celles-ci. A titre préliminaire, il faut souligner que aucun sujet n'était une question particulièrement importante pendant les siècles passés, pourtant après une étude détaillée, une nouvelle idée bien unique commence à se former, dans le centre de laquelle il se trouve la conception de l'*animus derelinquendi* toute différente de celle présentée par bien des auteurs de grande renommé. Examinant les différences, le point de départ qui s'offre est l'interprétation plus large de l'expression « *animus* ». Au lieu de l'interpréter comme « l'intention », selon les sources on peut affirmer que « *animus* » désignait plutôt une certaine constatation : la constatation du fait que le possesseur (par conséquent pas exclusivement le propriétaire !) a perdu la chose définitivement, sans aucune possibilité de la récupérer.

* * *

AZ ISMERETLEN MONTESQUIEU ESSZÉ MONTESQUIEU ESZMEI HÁTTÉRÉRŐL

FEKETE BALÁZS

E rövid tanulmány célja, hogy Montesquieu életművének eszmei forrásvidékét bemutatva megvizsgálja a kortárs francia eszmetörténet meghatározó szerzőjének, Simone Goyard-Fabre-nak egy Montesquieu-höz kapcsolódó állítását. Goyard-Fabre szerint ugyanis Montesquieu valójában sokkal inkább tekinthető „a Régiek egyikének”, mint modern szerzőnek Benjamin Constant terminológiáját követve. Az írás bemutatja Montesquieu módszertanát, melyre egyszerre gyakorolt hatást az arisztotelészi és newtoni örökség, elemzi a természetjog kapcsolódásait Montesquieu induktív megközelítéséhez, és megvizsgálja a dekadencia és a szabadság szerepét Montesquieu történelemszemléletében. Az előbbiek alapján a tanulmány konklúziója az, hogy Montesquieu sokkal inkább a jogi modernitás egy olyan alternatív megközelítésének szimbóluma, mely nem szakadt el teljes mértékben az emberi történelemben megtestesülő, egyes esetekben racionálisan le nem írható tudástól és bölcsességtől, és így sikeresen ötvözte a klasszikus örökség és a modernitás jogi vívmányainak elemeit.

* * *

AZ IGAZGATÓSÁG CSŐDBEJELENTÉSI KÖTELEZETTSÉGE A NÉMET JOGBAN

SOÓ ZSUZSA

Az utóbbi évek folyamán a társasági jog területén megfigyelhető az a tendencia, amely a részvénytársaságok igazgatósági tagjainak felelősségét egyre szigorúbban kívánja szabályozni. A szabályok sorából kiemelkedik az igazgatóság csődbejelentési kötelezettségének és a bejelentés elmulasztásához, illetve kései megtételéhez fűződő személyes felelősség szigorodása. Ezen felelősségi szabályok kidolgozóinak egyik élénjárója Németország. Az alábbi tanulmány a német jog rendelkezéseit kívánja bemutatni. Áttekintésre kerül a törvény célja, tényálláselemei – a fizetésképtelenség, a fenyegető fizetésképtelenség és az eladósodás kategóriáinak megállapítása, az igazgatóság csődbejelentési kötelezettsége, a háromhetes bejelentési határidő számítása, a bejelentés elmulasztásának jogkövetkezményei és a különböző kereseti jogalapok. Végezetül sor kerül a bírói ítélkezés és irodalom által kidolgozott azon gyakorlat elemzésére, amely különbséget tesz a hitelezők között aszerint, hogy hitelezői jogviszonyuk a bejelentés megtételére előírt határidő előtt vagy után jött-e létre, s hogy ennek függvényében milyen mértékű kártérítés állapítható meg a javukra.

* * *

STANDARD OF PROOF IN THE COMMUNITY
MERGER CONTROL PROCEEDINGS

PÁL SZILÁGYI

The standard of proof that the European Commission has to satisfy has been debated for a while in the academic literature. The controversies have been caused to a very large extent by the European Court of Justice and the Court of First Instance due to the language they have used in their judgements. The article describes the evolution of standard of proof in merger cases and then considers the recent judgement of the ECJ in the Sony/Imapla saga. While there is a widely accepted argument in favour of a presumption of legality of concentrations, the article argues that the language of the Merger Regulation, the logic of merger control and the previous judgements of the Community courts justify a perfect symmetry in the standard of proof.

